

ПЕРШЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ТУРЕЦЬКОГО ДРАМАТУРГІЧНОГО ДИСКУРСУ

[Прушковська І. В. Незамкненість канону: поетика турецької драматургії. – Київ: Український письменник, 2015. – 392 с.]

Трування нових шляхів у науковому просторі – завжди надзвичайно складна та відповідальна справа. Здається, що перше слово сказати легко, адже попередників обмаль, а втім у цьому першому слові – і нова методологія, і новий погляд на історію питання, зрештою, сама новизна проблеми, тобто все те, що формує новий напрямок у розвитку наукової галузі. Отже, це складне завдання, реалізація якого вимагає від дослідника високого рівня наукової ерудиції, що і продемонструвала авторка монографії Ірина Віталіївна Прушковська. Її праця – це справді перше в українському літературознавстві дослідження сучасного турецького драматургічного дискурсу, оскільки, незважаючи на інтерес вітчизняних науковців до орієнталістських студій, проблема розвитку турецької драматургії фактично залишилася поза їх увагою.

Безперечно, наукові розвідки Агатангела Кримського та Василя Дубровського становлять вагомий внесок у розвиток української тюркології, але, по-перше, це дослідження першої половини ХХ ст., по-друге, саме генезис та самотність турецької драми загалом так і не стали окремим предметом дослідження цих вчених, а розглядалися переважно у загальному контексті турецької літератури. Що ж до розвитку турецької драми на межі ХХ–ХХІ ст., то монографія Ірини Прушковської – це не спроба “частково заповнити” “наявні лакуни у дослідженні новітньої турецької драматургії”, як скромно пише авторка, це абсолютно нове дослідження актуальної сьогодні проблеми в умовах дедалі більш активізованого літературно-культурного діалогу “Схід – Захід” (про що свідчить значна кількість конференцій, конгресів, наукових семінарів, які за останні роки були проведені в Україні та за кордоном, зокрема і з питань орієнталістики).

Монографія з’явилася як результат тривалого процесу дослідження, якому передував етап копіткої праці практичного осягнення авторкою художнього турецького слова, що був завершений виданням у 2014 році антології сучасної турецької драми (Прушковська Ірина. Сучасна турецька драма: антологія / пер. з турец. І.В. Прушковської. – К.: Український письменник, 2014. – 478 с.).

Це видання, що містить переклад понад двадцяти авторських турецьких п’єс 1980–2010-х рр., потребує окремого розгляду. Тут зазначимо лише те, що наукове дослідження І. Прушковської “виросло” із художньо-перекладацької творчості, і це, безумовно, позитивно і плідно вплинуло на наукові пошуки авторки.

Монографія І. Прушковської присвячена системно-аналітичному дослідженню сучасної турецької драматургії як естетичного феномену межі ХХ–ХХІ століть. Робота містить чотири розділи, в яких послідовно розгортається історико-поетологічний дискурс турецької драматургії. Зупиняючись у першому розділі на процесі становлення турецької драми, авторка ретельно аналізує її витоки; визначає основні етапи розвитку, пропонуючи цілком обґрунтовану власну періодизацію; переконливо умотивовує основні тенденції зародження авторської турецької драми синтезом національного та європейського досвіду; визначає естетичну своєрідність турецької постмодерної драматургії. Зазначимо доречність застосованого авторкою історико-культурного підходу до дослідження основних тенденцій розвитку турецької драматургії. Її своєрідність, як переконливо доведено у роботі, зумовлена широким культурним полем, що включає як національно-самотні, так і європейські культурні та літературні традиції. Такий

підхід досить перспективний, бо дозволяє увиразнити естетичні особливості турецької драми в контексті світової драматургії. Пов'язуючи ґенезу турецької драми із тюркським фольклором, народною обрядовістю, шаманізмом та суфізмом, авторка розглядає останні як жанрово-, сюжето- та структуротворчі чинники, що вплинули на її розвиток у ХХ ст.

Історичний зріз розвитку турецької драми, поданий в дослідженні, охоплює величезний у часі період від моменту зародження і до сьогоденного її буття. На кожному етапі І. Прушковська визначає історико-культурні закономірності розвитку, жанрово-тематичні та естетичні доміанти, послідовно досліджуючи ґрунт, на якому виникли умови для формування власне сучасної постмодерної турецької драматургії. Останній присвячений окремий підрозділ, що містить аналіз специфіки постмодернізму в турецькій літературі та, зокрема, у драматургії. Думку турецьких дослідників авторка розвиває і суттєво доповнює, визначаючи як основні такі ознаки турецької постмодерністської естетики, як культ незалежної особистості, потяг до архаїки, міф, поєднання та взаємодоповнення національних, культурних, релігійних чинників, підкреслено ігровий стиль оповіді, суміш жанрів, використання алюзій, іронічність, пародійність, елементи впливу епічного театру Б. Брехта та театру абсурду Е. Іюнеско.

Особливої уваги заслуговує запропонована в монографії жанрова парадигма турецької драматургії другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Наголошуючи на залученні турецькою драматургією досвіду арістотелівської драми, авторка зупиняється на класичних жанрах турецької драматургії, розглядаючи як її різновиди

історико-біографічну, духовну, віршовану, епічну, музичну драму, монодраму, драму абсурду, феномен радіодраматургії. Тут приваблює те, що в аналізі кожного жанрового різновиду розглядаються історія його розвитку, естетична доміанта, ключові елементи поетики. Як такі, наприклад, авторка визначає суфійські мотиви духовної драми, контрастність віршованої драми, дидактичне начало дитячої драматургії тощо.

У наступних розділах монографії поданий цікавий аналіз поетики постмодерної турецької драматургії увиразнює специфіку конфлікту, тип героя, притаманну кожній п'єсі художню модусність. Окреслюючи тематико-проблемне поле постмодерної турецької драми, авторка зосереджує увагу на гендерній проблематиці та елементах інтертекстуальності. І. Прушковська переконлива у своїй думці про деконструкцію гендерних концептів у сучасній турецькій драмі, наявність гендерних трансформацій, національну спрямованість традиційної гендерної проблематики. Теоретичні напрацювання авторки знаходять своє яскраве втілення в майстерно виконаному аналізі творів, в розділі "Універсум турецької авторської драми".

Дослідження І. Прушковської вирізняється чіткістю та логічністю викладення матеріалу, наявністю вагомий доказової бази, різноманітністю розроблених методологічних прийомів літературознавчого аналізу драматургічних текстів. Структура монографії та її окремих розділів зумовлена логікою дослідження. Монографія Ірини Віталіївни Прушковської – самостійне ґрунтовне дослідження актуальної проблеми і цілком відповідає вимогам, що ставляться до наукових праць такого рівня.

Отримано 19 січня 2016 р.

*Анна Степанова
м. Дніпропетровськ*